

Міністерство культури та інформаційної політики України
Київська державна академія декоративно – прикладного мистецтва і
дизайну імені Михайла Бойчука

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. ректора КДІДПМіД
ім.М.Бойчука

О.В. Полтавець-Гуйда
«_____» _____ 2021 р.

ПРОГРАМА

вступного іспиту до аспірантури
з загальної педагогіки та історії педагогіки

Зміст

Пояснювальна записка.....	3
Мета і завдання іспиту.....	3
Процедура і форма проведення іспиту	3
Зміст програмного матеріалу	4
Запитання до екзамену.....	9
Порядок та критерії оцінювання.....	10
Рекомендована література.....	12

Пояснювальна записка

Мета і завдання іспиту

Вступний іспит з педагогіки та історії педагогіки проводиться додатково для осіб, які не мають спеціальної педагогічної освіти, та спрямований на перевірку володіння вступником базовими педагогічними категоріями, розуміння специфіки педагогіки як науки, знання історії, стану та перспектив розвитку національної освіти, основ теорії навчання та виховання, володіння сучасними педагогічними технологіями та методами науково-педагогічних досліджень.

Здобувач повинен знати: історію розвитку педагогіки, структуру та функції навчальної дисципліни, бути ознайомленим з різними педагогічними концепціями, підходами та поглядами вітчизняних і зарубіжних вчених на проблеми освіти та виховання; предмет навчальної дисципліни: закономірності, концепції та перспективи розвитку педагогіки як науки і навчальної дисципліни; тенденції та перспективи розвитку освіти в Україні та у розвинутих країнах; особливості пізнавальних процесів, шляхів забезпечення успішного навчання і розвитку особистості в педагогічному процесі; нормативні та законодавчі документи про освіту.

Здобувач повинен вміти: послідовно і системно розвивати вміння аналізувати вплив історичних, культурних, філософських, психологічних, економічних, соціальних чинників і підходів на специфіку функціонування освіти в різних країнах світу; вільно оперувати педагогічними знаннями, використовувати досвід сучасного викладання педагогіки та інших дисциплін; визначати завдання педагогічної науки відповідно до замовлення суспільства у сфері освіти; застосовувати теоретичні й емпіричні методи педагогічного дослідження; практично використовувати методи створення навчальних планів і робочих програм у професійно-технічному навчальному закладі, враховувати динаміку розвитку змісту освіти; правильно обирати та застосовувати методи та методики науково-педагогічних досліджень.

Процедура і форма проведення іспиту

На вступних іспитах повинна бути забезпечена спокійна і доброзичлива атмосфера, а вступникам надана можливість самостійно, найбільш повно виявити рівень своїх знань і вмінь. Сторонні особи, без дозволу голови Приймальної комісії, до приміщень, в яких проводяться вступні іспити, не допускаються.

Іспит проводиться в усній формі не менше ніж двома членами комісії з кожним вступником, яких призначає голова предметної комісії згідно з розкладом у день іспиту. Під час іспиту члени відповідної предметної комісії відмічають правильність відповідей в аркуші усної відповіді, який по закінченні іспиту підписується вступником та членами відповідної комісії.

Інформація про результати іспиту оголошується вступникові в день її/його проведення.

Бланки аркушів усної відповіді, а також титульні аркуші зі штампом Приймальної комісії зберігаються у відповідального секретаря Приймальної комісії Інституту, який видає їх голові екзаменаційної комісії в необхідній кількості безпосередньо перед початком іспиту.

Під час проведення вступних іспитів не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки), він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт.

Вступники, які не з'явилися на вступні іспити без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі в подальших іспитах і конкурсі не допускаються. За наявності поважних причин, підтверджених документально, вступники допускаються до складання пропущених вступних іспитів з дозволу Приймальної комісії в межах встановлених строків і розкладу проведення вступних іспитів.

Голова предметної комісії здійснює керівництво і контроль за роботою членів відповідної комісії та засвідчує своїм підписом правильність виставленої оцінки.

Випадки наступної зміни виставлених у відомостях членами предметної комісії оцінок (за результатами додаткової перевірки головою відповідної комісії або за висновками апеляційної комісії) засвідчуються підписом голови відповідної комісії, письмовим поясненням члена комісії та затверджуються рішенням Приймальної комісії.

За результатами складання кожного іспиту членами відповідної комісії заповнюються та підписуються екзаменаційні відомості, що передаються головою предметної комісії відповідальному секретареві Приймальної комісії для подальшого підрахунку балів та зберігання.

Перескладання вступних іспитів не допускається. Вступники, знання яких було оцінено нижче, ніж визначена Приймальною комісією та Правилами прийому кількість балів, необхідна для допуску до участі в конкурсі або зарахування на навчання поза конкурсом, до подальшого складання вступних іспитів та участі в конкурсі не допускаються.

Апеляція вступника щодо екзаменаційної оцінки (кількості балів), отриманої на вступному іспиті, повинна подаватися особисто вступником не пізніше наступного робочого дня після оголошення екзаменаційної оцінки.

Процедура проведення апеляції визначається «Порядком подання і розгляду апеляцій на результати вступних випробувань до аспірантури Інституту професійно-технічної освіти НАПН України на 2016 рік».

Зміст програмного матеріалу

Тема 1. Педагогіка як наука і навчальний предмет, її розвиток.

Педагогіка як наука про виховання, навчання, розвиток та соціалізацію особистості. Етапи розвитку педагогіки: донауковий, етап виникнення теоретичних концепцій виховання і освіти, етап розвитку педагогічної науки.

Предмет, основні категорії педагогіки. Методологія педагогіки. Структура педагогіки. Зв'язок її з іншими науками. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Течії у педагогіці.

Наукові дослідження у педагогіці. Основні елементи педагогічного дослідження. Поняття виміру в педагогіці, вимірні шкали. Методи науково-педагогічного дослідження. Етапи дослідження. Аналіз і оформлення результатів дослідження. Документація дослідження.

Тема 2. Особистість як предмет виховання та умови її розвитку.

Особистість та умови її розвитку. Суть особистості за К. Роджерсом. Індивід і індивідуальність. Роль свідомості та самосвідомості у розвитку особистості. Підструктури особистості як особистісні якості людини: мотивування, цілепокладання, орієнтування, самоактуалізація, самореалізація, самоконтроль, самооцінка. Внутрішні та зовнішні фактори розвитку особистості. Середовище розвитку особистості: географічне, соціальне, близьке середовище. Спадковість у людському розвитку. Соціалізація і становлення особистості. Фактори соціалізації. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості.

Тема 3. Історія розвитку освіти й педагогічної думки в Україні та зарубіжжі.

Українська народна педагогіка - джерело наукової педагогіки. Виховання, писемність, педагогічні ідеї праукраїнців. Виховання, школа та педагогічна думка Київської Русі (IX-перша пол. XIII ст.). Освіта в давній Україні-Русі. Розвиток освіти за доби Великокняжої України-Русі. Перші літописці. Києво-Печерський монастир - центр давньоруського літописання. Мережа шкіл княжої доби. Роль Ярослава Мудрого у поширенні освіти в Україні-Русі. Характерні риси освіти доби Великокняжої України-Русі. Розвиток освіти та педагогічної думки у XII - XVI ст.

Козацькі школи. Братства, братські школи та книгодрукування. Видатні наукові діячі.

Становлення та розвиток національної системи виховання, педагогіки в епоху українського Відродження (XVI-перша пол. XVIII ст.). Головні тенденції розвитку освіти та педагогічної думки України в XIX на початку XX ст. Розвиток національного шкільництва і педагогіки в 1917-1919 рр. Стан розвитку освіти та педагогіки України в 20-80-і роки. Відродження національної системи виховання, школи, педагогіки в період становлення незалежності України.

Школа, виховання та педагогічна думка в країнах Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Розвиток школи, виховання та педагогічних ідей у середньовічній Європі в епоху Відродження та Реформації. Я.А.Коменський - засновник педагогіки нової доби. Шкільництво, виховання та педагогічна

думка країн Європи в XVII - XVIII ст. Розвиток школи та педагогіки в країнах Європи в XIX ст. Стан розвитку шкільництва та педагогічної думки Росії в XVIII на поч. XX ст. Головні тенденції розвитку школи та педагогічної думки зарубіжних країн у першій половині XX ст. Сучасна система освіти в найрозвиненіших країнах світу.

Тема 4. Історія розвитку педагогіки в Україні у XVII-XX ст.

Реформування української школи: колегії, академії, університети. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні у XVII столітті. Київська колегія. Києво-Могилянська академія. Львівський університет. Формування системи вищої освіти у XVIII-XX ст. Система вищої педагогічної освіти в Україні. Видатні діячі освіти і науки. Педагогічні погляди Григорія Сковороди. К.Д.Ушинський і розвиток педагогіки в Україні. Педагогічні погляди І.Я.Франка. Внесок Софії Русової у розвиток української педагогіки. Педагогічні погляди і освітня діяльність М.І.Пирогова. Педагогічні погляди Т.Г.Шевченка, його «Букварь Южнорусский». Педагогічна спадщина українських діячів народної освіти кінця XIX - початку XX ст. та її значення для сучасності (Б. Грінченко, І. Огієнко, Я. Чепіга, С. Черкасенко). Педагогічні ідеї О.В. Духновича. Культурно-освітні погляди М.П. Драгоманова. Новаторські педагогічні ідеї в Україні у 20-ті роки XX ст. Педагогічна спадщина А.С.Макаренка і сучасна школа. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського та її значення для розвитку сучасної школи. Педагогічні ідеї С.Ананьїна. Розвиток освіти та педагогічної думки на сучасному етапі. Педагоги-новатори.

Тема 5. Розвиток педагогічної думки у давньому світі та середньовічній Європі.

Виховання у первісному суспільстві. Виховання, школа та педагогічна думка у країнах стародавнього Сходу, Греції та Риму. Розвиток школи та педагогічних ідей у середньовічній Європі. Виникнення університетів. Школа та педагогічна думка в епоху Відродження та Реформації.

Теорія навчання Я.-А.Коменського. Дидактичні погляди вченого-педагога. Організація процесу навчання (класно-урочна система) за Я.А. Коменським. Значення науково-педагогічної спадщини Я.А. Коменського для розвитку сучасної педагогіки і педагогічної практики.

Педагогічні погляди Дж. Локка. Засоби виховного впливу на формування особистості в педагогічній теорії Дж. Локка. Навчання та професійна орієнтація молоді за Локком. Місце педагогічних ідей Дж. Локка в сучасній системі навчання та виховання.

Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо. Природне і вільне виховання у працях Ж.-Ж. Руссо. Жіноче виховання в теорії французького просвітителя. Значення педагогічних поглядів Руссо.

Педагогічні ідеї С.Т. Шацького. Колективне та індивідуальне у вихованні. *Виховання у процесі діяльності*. Складові дитячої життєдіяльності: фізична праця; ділове самоврядування (соціальна

діяльність); мистецтво; гра; розумова діяльність; охорона здоров'я (самозбереження). Поєднання усіх видів діяльності визначає повноту дитячого життя, забезпечує всебічний розвиток дітей. *Розвиток дослідницьких навичок у дітей.*

Педагогічні погляди В.Н. Сороки-Росинського. Учнівське самоврядування, учнівська республіка та національне виховання у творчому пошуку педагога.

Тема 6. Методологічні засади процесу навчання та його організація у сучасних навчальних закладах України. Форми організації навчання.

Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Дидактика та методика викладання окремих предметів. Методологія процесу навчання. Основні функції навчання: освітня, виховна, розвивальна. Шляхи їх реалізації. Основні компоненти процесу навчання: цільовий, мотиваційно-стимулювальний, змістовний, операційно-дієвий, контрольно-регулювальний, оцінно-результуючий.

Характеристика учіння як діяльності. Гносеологічні основи процесу навчання. Склад і структура учіння на макрорівні. Порівняльна ефективність учіння при деяких варіантах його складу і структури. Характеристика основних ланок навчального процесу. Психолого-педагогічні закономірності оволодіння знаннями, вміннями, навичками. Процес формування понять у майбутній аспірантів та учнів у процесі навчання. Принципи організації процесу навчання у професійній школі. Співвідношення теорії і практики у процесі навчання. Пізнання закономірностей і систематизація знань у процесі навчання. Генезис і розвиток актуальних моделей навчання. Прогностичні моделі навчання ХХІ ст.

Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів. Стимулювання, організація зворотного зв'язку (контроль, аналіз результатів навчання та розвитку учнів). Структура процесу засвоєння знань: сприйняття, осмислення, розуміння, узагальнення, закріплення, використання на практиці. Зміст та мета освіти в сучасній школі. Тенденції розвитку і вдосконалення змісту освіти.

Поняття форми організації навчання. Класно-урочна система навчання. Лекційно-семінарська система навчання. Модульно-розвивальна система навчання. Позаурочні форми навчання.

Актуальні проблеми дидактики на сучасному етапі. Зв'язок дидактики з конкретними методиками.

Тема 7. Методи організації навчання та їх розвиток у дидактиці.

Поняття методів навчання. Принципи класифікації методів навчання. Характеристика методів навчання на основі зовнішніх форм їх прояву. Характеристика методів навчання на основі їх внутрішньої логічної сторони. Характеристика методів навчання на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань учнями. Критерії вибору методів навчання.

Тема 8. Динаміка розвитку змісту освіти у навчальному закладі.

Поняття змісту освіти та його основні значення. Співвідношення науки і навчального предмета у змісті навчання. Психолого-педагогічні умови інтенсифікації навчання на сучасному етапі розвитку вищої освіти.

Навчальна програма і навчальний план як схематичні проекти змісту вищої освіти. Міжпредметна координація у процесі навчання. Інтеграційний підхід як умова міжпредметної координації.

Умови оптимізації побудови навчальних планів і програм. Використання грифів при оптимізації побудови навчального плану і програми. Типові й робочі програми, структурна схема їх написання. Зміст навчального предмета. Логічна структура процедур і дій при створенні типових і робочих програм.

Тема 9. Контроль та оцінювання знань у процесі навчання.

Контроль, перевірка та оцінка знань учнів. Значення, функції та об'єкт контролю. Види контролю знань. Методи контролю. Дидактичні засоби боротьби з невдачами у навчанні. Проблеми оцінки знань учнів. Перспективи тестової перевірки знань учнів.

Тема 10. Виховання як педагогічне явище. Основні напрями та технології виховання.

Основні положення та сутність процесу виховання. Закономірності та принципи виховання. Форми, методи, прийоми та засоби виховання. Організаційні форми виховної роботи. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості. Поняття "технологія виховання" "інноваційні технології виховання".

Поняття розвитку та формування особистості. Виховання як провідний фактор формування та розвитку особистості. Роль спадковості й середовища в формуванні та розвитку особистості. Рушійні сили та закономірності розвитку особистості. Роль діяльності, активності та спілкування у розвитку та формуванні особистості. Вікові етапи розвитку особистості. Аналіз зарубіжних теорій розвитку та формування особистості.

Особистість педагога як найважливіший суб'єкт-суб'єктний чинник навчально-виховного процесу.

Тема 11. Структура системи освіти в Україні. Ліцензування та акредитація вищих навчальних закладів.

Поняття про систему освіти. Порівняльний аналіз освітніх систем. Реформування системи загальної та вищої освіти в Україні. Шляхи інтеграції системи освіти України у світову освітню систему. Болонський процес. Напрями реалізації багатоступеневої освіти в Україні. Державні стандарти освіти в Україні. Структура загальноосвітньої, середньої й професійної школи в Україні. Ліцензування та акредитація навчальних закладів в Україні.

Тема 12. Управління навчальними закладами.

Принципи управління освітою. Органи освіти: їх функції та структура. Керівництво навчально-виховною роботою загальноосвітньої школи та вищого навчального закладу. Планування роботи школи та вищого навчального закладу. Основні форми методичної роботи у школі та у вищому навчальному закладі. Особливості внутрішнього шкільного контролю.

Нормативно-правове та інформаційне забезпечення управління освітніми системами. Загальна характеристика основних типів навчальних закладів. Сутність понять "управління", "керівництво", "менеджмент" в освіті. Структура управління школою. Функціональні обов'язки керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Методична робота в школі.

Запитання до екзамену

1. Поняття про педагогіку як науку та її основні категорії.
2. Різноманітність течій зарубіжної педагогіки.
3. Методологія та методика науково-педагогічних досліджень.
4. Формування і розвиток особистості.
5. Виховання як провідний фактор формування та розвитку особистості.
6. Українська народна педагогіка - джерело наукової педагогіки.
7. Виховання, писемність, педагогічні ідеї праукраїнців.
8. Школа та педагогічна думка періоду Київської Русі (IX-перша пол. XIII ст.).
9. Розвиток навчання й виховання в Україні (друга пол. XIII-XVст.).
10. Розвиток національної системи виховання в епоху українського Відродження (XVI - перша пол. XVIIIст.).
11. Головні тенденції розвитку освіти та педагогічної думки України в XIX - на початку XXст.
12. Розвиток національного шкільництва і педагогіки в 1917-1919 рр.
13. Стан розвитку освіти та педагогіки України в 20-80-і роки.
14. Відродження національної системи виховання в період становлення незалежності України.
15. Педагогічні пам'ятки Київської Русі.
16. Педагогічна думка педагогів-просвітителів та педагогічна література XVI-XVII ст.
17. Розвиток педагогічної думки в XIX - на початку XXст.
18. Провідні педагоги й вчені XX - початку XXIст. про розвиток освіти і виховання.
19. Школа, виховання та педагогічна думка в країнах Стародавнього Сходу, Греції та Риму.
20. Розвиток школи у середньовічній Європі.
21. Розвиток школи в епоху Відродження й Реформації.
22. Я.А.Коменський - засновник педагогіки нової доби.
23. Педагогічна думка країн Європи в XVII - XVIIIст.
24. Розвиток школи та педагогіки в країнах Європи у XIXст.

25. Стан розвитку шкільництва та педагогічної думки Росії у XVIII - на початку XX ст.
26. Головні тенденції розвитку школи та педагогічної думки зарубіжних країн у першій половині XXст.
27. Педагогічні погляди Ж.-Ж.Руссо.
28. Педагогічні погляди Й.-Г.Песталоцці.
29. Педагогічні погляди А. Дістервега.
30. Педагогічні погляди Й.-Ф.Гербарта.
31. Педагогічні погляди М.Монтессорі.
32. Педагогічні погляди Р.Штайнера.
33. Поняття дидактики. Основні категорії дидактики.
34. Дидактика та методика викладання окремих дисциплін.
35. Методологія процесу навчання.
36. Психолого-педагогічні засади навчально-пізнавальної діяльності учнів.
37. Зміст освіти, тенденції його розвитку.
38. Закономірності та принципи навчання.
39. Методи та засоби навчання.
40. Особливості використання комп'ютерної техніки, мультимедійних систем у навчанні.
41. Контроль та оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
42. Поняття форми організації навчання.
43. Основні положення та сутність процесу виховання.
44. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості.
45. Завдання та функції класного керівника.
46. Концепція національного виховання.
47. Концепція громадянського виховання.
48. Сімейне виховання як перший етап формування особистості.
49. Поняття "технологія виховання" та "інноваційні технології виховання".
50. Професіограма вчителя.
51. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення управління освітніми системами.
52. Загальна характеристика основних типів навчальних закладів.
53. Сутність понять "управління", "керівництво", "менеджмент" в освіті.
54. Структура управління школою та функціональні обов'язки керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Порядок та критерії оцінювання

Екзаменаційний білет складається з трьох завдань з різних тем програмного матеріалу. Завдання сформульовані таким чином, щоб надати можливість членам предметних комісій перевірити здатність вступника не лише відтворювати готову інформацію, а й здійснювати аналіз, порівняння,

наводити приклади та роботи висновки, загалом демонструвати культуру наукового викладу питання.

Оцінюючи рівень засвоєння знань здобувача враховують:

- системність знань;
- необхідний обсяг і зміст понятійного апарату;
- засвоєння й усвідомлення провідних педагогічних ідей;
- цілісність осягнення знань методики навчання;
- якість і правильність знань;
- особистісну переконаність в істинності тих чи інших науково-педагогічних положень;
- уміння аргументовано обґрунтовувати власну педагогічну позицію й відстоювати її.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень аспірантів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Оцінка знань визначається на основі округленого середнього арифметичного бала, отриманого аспірантом (здобувачем) за відповіді на кожне питання екзаменаційного білету.

Рекомендована література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія [підручник для студ., аспір. та молодих викладачів навч. закладів] / А.М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
2. Амонашвили Ш.А. Паритеты, приоритеты и акценты гуманизации образования / Ш.А. Амонашвили, В.И. Загвязинский // Педагогика. – 2000. – № 2. – С. 11–16.
3. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – № 1. – С. 11–17.
4. Баскин М.П. Монтескье / М.П. Баскин. – М. : Мысль, 1975. – 168 с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності / І.Д. Бех. – Київ : Либідь, 2006. – 272 с.
6. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. – Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково–практичні засади. – Київ : Либідь, 2003. – 344 с.
7. Білич Т. Світогляд Г. С. Сковороди. / Т. Білич. – К. : МВО УРСР, 1957. – 112 с.
8. Бондар В.І. Дидактика / В.І.Бондар – К., Либідь, 2005. – 321 с.
9. Боргош Ю. Фома Аквинский / Ю. Боргош. – М. : Мысль, 1975. – 184 с.
10. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ В. Борисенко. – К. : Унісерв, 2000. – 191 с.
11. Васькович Г. Шкільництво в Україні (1905–1920) / Г. Васькович. – Мюнхен : УВУ, 1969. – 226 с.
12. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – 192 с.
13. Виговський М. Києво–Могилянська Академія у 18 ст. / М. Виговський, С. Філоненко // Київська старовина. – 1992. – № 6. – С. 86–88.
14. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для майбутній аспірантів вищих навч. закл. / О.І. Вишневський. – Дрогобич: Коло, 2003. – 180 с.
15. Від Вишенського до Сковороди. З історії філософської думки на Україні XVI–XVIII ст. / під ред. В. М. Нічик. – К. : Наукова думка, 1972. – 143 с.
16. Волкова Н. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. Волкова – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
17. Гельвеций К. А. Соч. в 2 т. / Клод Адриан Гельвеций. – Т. 1. – М. : Мысль, 1973. – 354 с.
18. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б.С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 622 с.

19. Год Б. Ідея всебічного й гармонійного виховання особистості в історико-педагогічній ретроспективі / Б. Год // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С.43–48.
20. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.
21. Гриньова М. Основи сучасного виховання Текст : навчальний посібник / Гриньова М., Коберник О., Малаканова Л., Сорокіна Г.; ПНПУ імені В. Короленка. – Полтава: ПП «Астроя», 2015. – 345 с.
22. Грушевський М. С. Про українську мову і українську школу / М.С. Грушевський. – К. : Веселка, 1991. – 46 с.
23. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – Київ : Райдуга, 1994. – 61 с.
24. Дидро Д. Сочинения в 2 т. / Дени Дидро ; пер. с фр. ; сост. и ред. В. Н. Кузнецов / Дени Дидро. – Т. 1. – М. : Мысль, 1986. – 415 с.
25. Драч І. Ф. Григорій Сковорода / І. Ф. Драч, С. Б. Кримський, М. В. Попович. – К. : Молодь, 1984. – 216 с.
26. Д'юї Джон. Досвід і освіта / перекл. з англійської Марії Василечко. – Львів : Кальварія, 2003. – 84 с.
27. Євтух В.Б. Вступ до етнопедагогіки: Навчальний посібник / В.Б. Євтух, А.А. Марушкевич, Н.М. Дем'яненко, В.В. Черпак. – Київ : ВПЦ „Київський університет“, 2004. – 88 с.
28. Жураковский Г.Е. Очерки по истории античной педагогики / Г.Е. Жураковский. – М. : АПН РСФСР, 1963. – 510 с.
29. Зайченко І.В. Педагогіка : навч. посібник / І.В.Зайченко. – К., 2006. – 321 с.
30. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 76–VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37–38.
31. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11 липня 2001 року № 26–28–III // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 49. – С.259.
32. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13 травня 1999 року № 651–XIV // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1999. – № 28. – С. 230.
33. Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року № 1060–XII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. – № 34. – С. 451.
34. Закон України «Про позашкільну освіту» від 22 червня 2000 року № 1841–III // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2000. – № 46. – С. 393.
35. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10 лютого 1998 року № 103/98–ВР // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1998. – №32. – С. 215.
36. Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / М.З. Згуровський. – Київ : НТУУ «КПІ», 2006. – 544 с.
37. Кампанелла Т. Город Солнца / Т. Кампанелла. – М. : АН СССР, 1947.
38. Карпенчук, С. Теорія і методика виховання [Текст] / С. Карпенчук – К.: Вища школа, 2005. – 343 с.

39. Кашуба М.В. Георгий Конисский / М.В. Кашуба. – М. : Мысль, 1979. – 173 с.
40. Коменский Я.А. / под ред. А.А. Красновского. – М. : Наркомпрос РСФСР, 1939. – 289 с.
41. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения / под ред. А.А. Красновского. – М. : Министерство Просвещения РСФСР, 1955. – 652 с.
42. Кониський Георгій. Філософські твори: У 2 т. / Г. Кониський. – Т. 2. – К. : Наукова думка, 1990. – 572 с.
43. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – № 30.
44. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді // Освіта України. – 2015. – 28 с.
45. Красновский А. А. Ян Амос Коменский / А. А. Красновский – М. : Просвещение, 1953. – 324 с.
46. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
47. Кузьминський, А.І. Педагогіка [Текст] : Підручник / А. І. Кузьминський, В. Л. Омеляненко – К. : Знання, 2007. – 447 с.
48. Левківський М.В. Історія педагогіки : Підручник / М.В. Левківський. – К. : Центр навч. літератури, 2003. – 360 с.
49. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / В. І. Лозова. – Харків, 2002. – 174 с.
50. Лордкипанидзе Д.О. Ян Амос Коменский. 1592–1670 / Д.О. Лордкипанидзе. – М. : Педагогика, 1970. – 440 с.
51. Любар О.О. Історія педагогічної думки і освіти в Україні.–Частина 1: Дохристиянський період / О.О. Любар, Д.Т. Федоренко. –Київ, 1993. – 109 с.
52. Максимов В.Г. Педагогическая диагностика в школе: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / В.Г. Максимов. – М. : Издательский центр "Академия", 2002. – 272с.
53. Марушкевич А.А. Актуальні проблеми науково–педагогічної спадщини Івана Огієнка: Навчальний посібник з педагогіки (цикл лекцій) / А.А. Марушкевич. – Київ : Вид." АСМІ", 2005. – 312 с.
54. Мельничук О. С. Історія педагогіки України: Навчальний посібник. Видання 2–е, доп. і переробл / О.С. Мельничук. – Кіровоград : ТОВ «Імекс ЛТД», 2001. – 179 с.
55. Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково–дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико–педагогічний аспект) / О.М. Микитюк. – Харків : Харківський пед. ун–т ім. Г.С. Сковороди, 2001. – 25
56. Мітюрів Б.Н. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського на Україні. / Б.Н Мітюрів. – К. : Радянська школа, 1971. – 108 с.
57. Мітюрів Б.Н. Развитие педагогической мысли на Украине в XVI–XVII вв. / Б.Н. Митюрів. – К. : Радянська школа, 1968. – 212 с.

58. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене, 2001. – 608 с.
59. Монтень М. Опыты. Избр. произв. в 3 т. / Мишель Монтень. – Т. 1. – М. : Голос, 1992. – 384 с.
60. Мор Томас. Утопия / Томас Мор. – М. : Наука, 1978. – 416 с.
61. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки: проект // Вища школа. – 2013. – № 2. – 86 с.
62. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О. М. Любарська ; [за ред. О. М. Пехоти]. – К.: А.С.К., 2003. – 255 с.
63. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 1988. – 416 с.
64. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди / за ред. О.Г. Дзеверіна. – К. : Вища школа, 1972. – 246 с.
65. Прокопенко І.Ф. Педагогічні технології: Навч.посіб. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов. – Харків : Колегіум, 2005. – 224 с.
66. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.) : нариси / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Рад. шк., 1991. – 381 с.
67. Сковорода Григорій. Твори : у 2 т. – К. : Обереги, 1994. – Т. 1, 2.
68. Стратий Я. М. Описание курсов философии и риторики профессоров Киево–Могилянской академии / Я. М. Стратий, В. Д. Литвинов, В. А. Андрушко. – К. : Наукова думка, 1982. – 348 с.
69. Сухомлинский В.А. Избранные произведения в 5 т. / В.А. Сухомлинский ; под ред. А. Г. Дзеверина и др. – К. : Рад. школа, 1979. – 71
70. Сухомлинська О. Історико–педагогічний процес в Україні: регіональний вимір / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 2007. – № 2. – С. 42–48.
71. Українська педагогіка в персоналіях. В 2-х кн. – Кн. 2 / За ред. О.В. Сухомлинської. – Київ : Либідь, 2005. – 550 с.
72. Ушинський К.Д. Твори в 6 т. / К.Д. Ушинський. – Т.1. – К. : Радянська школа, 1954. – 452 с.
73. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура / За ред. В. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2008. – 471с.
74. Філософія освіти в сучасній Україні. – К. : Міністерство освіти України, 1997. – 544 с.
75. Фіцула, М. М. Педагогіка [Текст] : навчальний посібник / М. М. Фіцула.– К.: Академвидав, 2009. – 560 с.
76. Френе С. Избранные педагогические сочинения / С Френе. – М. : Прогресс, 1990. – 340 с.
77. Ягулов В.В. Педагогіка: навч. посіб. – К. : Либідь, 2002. – 558 с.